

KNIHY P. VOJTĚCHA SRBY V KROMĚŘÍŽSKÉM ZÁMECKÉM FONDU

Cyril Měsíc

Když jsem kdysi v materiálech ke knihovně objevil lístkový katalog s názvem *Katalog knih a brožur z litev. pozůstalosti dp. faráře Srby*, bylo mi jasné, že se jeho knihy dostaly do knihovního fondu kroměřížské arcibiskupské zámecké knihovny. Domníval jsem se však, že P. Vojtěch byl postavou známou a že sestavení článku k jeho postavě a knihám nebude obtížné. K mému velkému překvapení je Vojtěch Srba postavou málo známou, téměř pozapomenutou.

Vojtěch Srba se narodil dne 17. července 1855 v Austr. Grossav.¹ K jeho dětství nemáme žádné informace. Jisté je, že v Olomouci studoval teologii a byl ordinován v roce 1879,² jak nám to uvádějí také katalogy kněžstva Arcidiecéze olomouckého z pozdějších let. Působil v těchto farnostech: Klokočov (Gross Glockersdorf) v letech 1879–1880, Pitárné u Osoblahy v roce 1880, Neplachovice v letech 1881–1882, Sedziszowa (Röversdorf) v roce 1883, Dvorce (Hof) v roce 1883, Rešov v roce 1884, Vranovice v letech 1885–1897, Hoštice u Zdounek v letech 1897–1907, Partutovice v letech 1907–1914 a konečně Chvalnov v letech 1914–1927,³ kde také zemřel. Jeho místa působení jsou značně zajímavé: od Severní Moravy (Slezka) přes pobyt v okolí Brna (Rešov) až po okolí Kroměříže.

Aspoň jedna část jeho života přece jenom zapomenutá není: Česká národní bibliografie z roku 2002⁴ nám připomíná jeho články ve Vychovatelských listech v letech 1906–1907 a v časopise Hlasy svatohostýnské v letech 1907–1908, kde se zabývá výchovou a slovanskou historií. Zdá se, že právě období let 1906–1908 patří k velmi plodným Srbovým obdobím. V roce 1907 vychází tiskem Jindřicha Slovákova v Kroměříži Srbův překlad díla Martina Žunkoviče *Kdy byla Střední Evropa Slovany osídlena*.⁵ Martin (Gavorin) Žunkovič, setník c. k. rakousko-uherské armá-

¹ ZAO – Olomouc, matrika ordinovaného kněžstva, fond ACO, kniha 104, f. 197. Austr. Grossav jsem přesně nelokalizoval, mohlo by se však jednat o Grossau u Bad Vöslau v Dolním Rakousku.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ Česká národní bibliografie: Verze 6/2002. (3 × CD). Praha 2002. Jedná se o strany: 158, 228, 1297, 1891 a 2127.

⁵ Žunkovič, Martin: *Kdy byla Střední Evropa Slovany osídlena?* Kroměříž, 1907, kde se také Srba k překladu hlásí: *Třetí, doplněné vydání přeložil Vojtěch Srba, farář na Hranicku*. 1. a 2. vydání v letech 1904 a 1905 bylo v němčině.

dy v Těšíně, byl velmi zajímavou postavou – zajímal se o staroslovanskou historii a hájil tezi o původnosti slovanského obyvatelstva v Evropě. K jeho významným stoupenům patřil i farář František Příkryl.⁶ Zdá se, že Srba byl tedy spřízněnou osobou, i když není mnoho – v souvislosti s lidmi, kteří byli podobného slovanského smýšlení – uváděn. V roce 1908 vydal Srba v Olomouci vlastní knihu *Limes Moravicus* a v Hranicích knihu s názvem *Tři obrazy z Moravy předhistorické: Na památku tisícáté ročnice po pádu říše velkomoravské 907*“, což je 2. vydání knihy, která vyšla v Brně již v roce 1907.

Úplně zapomenut byl však Srba jako znalec litevštiny, kterému v litevštině vycházely knihy – např. v roce 1911 kniha *Medžiaga lietuviu kalbos syntakse*⁷ ve sborníku *Lietuviu Tauta*, kde vyšel také článek s názvem *Ein Beitrag zur litauischen syntax*. Je zajímavé, že se v Srbově pozůstalosti v olomoucké pobožce Zemského archivu Opava nenachází mnoho materiálů právě k období 1910–1920,⁸ které je obdobím jeho aktivního kontaktu s Litvou. Avšak materiály, které nejsou u nás, můžeme nalézt při studiu litevských archivů či knihoven. Ve vilniuské univerzitní knihovně (VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEK) se dochovaly 2 Srbovy rukopisy,⁹ ovšem osud celé Srbovy pozůstalosti není znám a je zahalen tajemstvím. Zdá se však, že 1. světová válka přetrhala kontakty a k návratu došlo až kolem roku 1924.¹⁰ V té době se Srba zabýval thráctinou a v roce 1925 publikoval společně s Dr. Jonase Basanavičem článek s názvem *Ueber die Sprachverwandschaft der alten Thraker und heutigen Literauer (O jazykové spřízněnosti starých Thráků a dnešní literatury)*.¹¹ Text by si určitě zasloužil zájem odborníků. V Srbových kroměřížských

⁶ Fišer, Zdeněk: *Slovenský historik F. V. Sasinek, Morava a Kroměříž*. In: VVM, roč. LX, 2/2008, Brno, s. 162.

⁷ Srba, Adalbertas: *Medžiaga lietuviu kalbos syntakse*. Vilnius 1911 – ve sborníku *Lietuviu Tauta*, Vilnius 1911 s. 51–72. Kniha je také v kroměřížském knihovním fondu pod sign. N/c X/2 17, přír. č. 27150, sborník taktéž, sign. N/c X/2 9, přír. č. 27 142. Pokračování je ve stejnojmenném sborníku z roku 1913.

⁸ Fond: Srba Vojtěch, časový rozsah 1914–1927, a jak se píše v tematickém popisu: *zachoval se zloemek korespondence obsahující mimo jiné 9 dopisů Srbova spolupracovníka Dr. Basanaviče a drobné rukopisy, vzniklé ze Srbových filologických studií*.

⁹ V překladu *Praktické třídění sloves a Technika jazyka* (společně s dopisem preláta Dambrauskase se nachází pod inv. č. F1–D 445), oba rukopisy jsou psány litevsky. V této knihovně je také 10 Srbových dopisů prelátu Dambrazskasovi z let 1911–1913 s 1924–1926, inv. č. F1–D 276. Za poskytnuté informace děkuji pracovníci knihovny Evelině Padrezaite s oddělení rukopisů.

¹⁰ Srba měl však již v roce 1923 objednané litevské noviny LIETUVOS RYTAI, které bez problému s uvedením adresy *Czecho-Slovakia, Mr. L'abbe Adalbert Srba o Chvalnovo u Strílků – Moraviae* došlo a nachází se v jedné z knih jeho pozůstalosti.

¹¹ Basanavičius, J. – Srba, A.: *Ueber die Sprachverwandschaft der alten Thraker und heutigen Literauer*. In: *Lietuviu Tauta*, knyga III., sauiuvynys 3, Vilniuje 1925, s. 485–505. V Srbově pozůstalosti v ZAO – Olomouc jsou i materiály k thráctině a dokonce dopis Bedřichu Hroznému z roku

knihách se nachází i celá řada Basanavičiových knih s osobním věnováním Srbovi. Je možné, že se Srba podílel i na textech dalších knih, které jsou v jeho pozůstalostním fondu, ovšem to by mělo být předmětem dlouhodobějšího bádání, stejně jako kompletace katalogu jeho knihovny, protože není jisté, zda jsou všechny knihy na lístkovém katalogu, který nemusí být úplný (a zřejmě není).

Lístkový katalog je veden od čísla 1214 po číslo 1309, ovšem kompletní je pouze po číslo 1286, číslo 1309 následuje po 1286, proto si myslím, že katalog není úplný. Je řazen abecedně a obsahuje 74 záznamů. Srba je zastoupen jen jednou – již zmiňovanou knihou z roku 1911, nejvíce je zastoupen jeho litevský přítel Jonas Basanavičius, kterého knihy byly vydávány i v USA (Chicagu a Plymouthu) a následuje Henryk Sienkiewicz (v katalogu také jako Sienkiewyciaus, Sienkiewicz, Senkjewitsch, Sienkiewič) se svými neznámějšími díly. Knihy se většinou týkají litevské historie, jazyka či národopisu. Knihy jsou psány litevsky a německy, knihy nachází se v tzv. *Lesní knihovně* většinou v polici s knihami č. 27 039–27 170.

Je zajímavé, že se Srba díky svému slovanskému zaměření nestal známějším po vzniku Československa v roce 1918. Když pak 23. března 1927 umřel, většinou se objevila jen informace o jeho smrti bez dalších údajů. Výjimkou jsou kroměřížské noviny Československé strany lidové hanáckého kraje *Pozorovatel* ze dne 31. března 1927,¹² které přinášejí tento text: „*Chvalnov. Ve středu 23. března zesnul v Pánu ve Chvalcově dp. Vojtěch Srba. Narodil se r. 1855. Kaplanem byl od r. 1879 do r. 1897, farářem v Hořticích 10, v Partutovicích 7 let. Vynikal znalostí jazyků. Pohřben byl v pátek 25. o 3. hodině odpoledne ve Chvalcově, kde trávil léta odpočinku.*“ Nejpodrobnější informaci nám však přináší chvalnovský kronikář Jan Beneš ve svém zápisu k úmrtí P. Srby:¹³

„Dne 23. března zemřel P. Srba Vojtěch, farář na odpočinku v Chvalnově ve věku 72 let. Byl to pravý muž, který cítil s lidem a demokrat. Jeho vystupování v kázáních nelíbilo se vrchnosti a tak štván z místa na místo. Působil asi na 35 místech. Vždy radil rolníkům, by své půdy vrchnosti neprodávali, že ji již nikdy zpět nedostanou. Byl učencem, zvláště v oboru řízení starých runových nápisů a měl styky s velkými vědátory. Jeho práce uveřejňovány v cizině, které ho dovedlo oceniti. Byl též hudebním spisovatelem kostelních písní. Včas války vypomáhal při duchovní správě a u občanů byl velmi oblíben.“

1927 a také 9 dopisů Basanavičiovi z let 1923–1926. Více informací o J. Basanavičiovi lze nalézt např. v Ottově slovníku naučném (OSN), kde je právě tento text hodnocen jako pochybený, ovšem přinášející mnoho látky o litev. etnografii a folkloru. OSN dodatky, A–Bo, Praha 1930, s. 471, heslo *Basanavičius*.

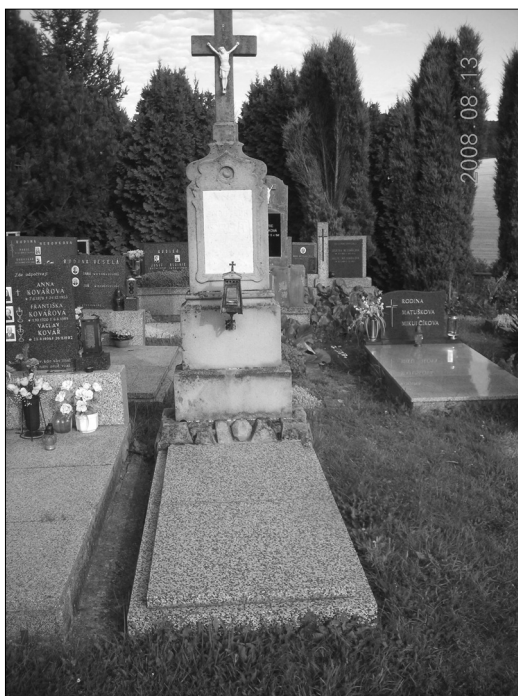
¹² *Pozorovatel* 31. 3. 1927, č. 14, s. 4.

¹³ MZA, SOKA Kroměříž, Kronika obce Chvalnova 1923–1979, s. 36.

Tento zápis nám mnoho vysvětluje. Vrchností, které se nelíbilo kázání, je zřejmě myšlen rakousko-uherský aparát, který díky tzv. květnovým zákonům z roku 1874 měl nad katolickou církví přísný státní dozor. Není ovšem pravdou, že Srba byl na 35 místech – je vidět, že kronikář Beneš mu straní – působil na 10 místech, z toho v Pitárně byl dvakrát. U prodeje půdy není jasné, kterého období se zápis týká. Zcela neznám je Srba jako spisovatel kostelních písní a zrovna tak není známé jeho foto, které není ani na jeho pomníku v Chvalcově.¹⁴

Osobnost P. Vojtěch Srby i jeho fondu si vyžaduje podrobnějšího zpracování a studia nejen v archivech na našem území, ale také v archivech litevských.

Obrazová příloha:

Pomník v Chvalnově

¹⁴ Je to zvláštní, protože na vedlejším pomníku chvalnovského kněze P. Antonína Pospíšila, který zemřel o rok dříve, foto je. Bezvýsledná byla i snaha sehnat foto P. Srby díky inzerátu v Katolickém týdeníku.

485

Schlussbemerkung.

1) Die Wortfolge *eti te tikmenoy estie* zeigt die überaus scharfe ~~Erkennung~~ ^{die} des Permissivs *te* u. dann ungewöhnlich freie Stellung der Präposition *eti*. - Heute würde jemand *te estie eti tikmenos* erwarten oder schreiben. ~

2) Wer die Deutung - Konstantin's Kampfesart! - beifolgt, wird übersetzen müssen: **wer etwa diesen so dessen Kampfesart übel nähme, der möge**
D-r J. Basanavičius und Adalbert Srba.

ebalos sein. - Der Aorist Indikativ vertritt in alten Sprachen häufig den 'Condition' und eine bekante Erscheinung. 9/11 1926.

Motto: *odi quod ignovi.*

Ueber die Sprachverwandschaft der alten Thraker und heutigen Litauer.

mit Anhang Seite 484 - 485. ~

„Die Ethnogenie der Balkanvölker gehoert zu den interessantesten aber auch schwierigsten Capiteln der europaeischen Ethnologie“, schrieb schon im Jahre 1881 D-r Fligier (Archiv fuer Anthropologie 1881, III, 324). Tatsaechlich, in der Ethnologie der Balkanvölker spielt die Nationalitaetsfrage ueber die Thraker eine hervorragende Rolle. Obzwar sich mit dieser Frage so mancher Gelehrte beschaeftigt hat, ist dieselbe bis jetzt dennoch nicht befriedigend geloest, aus Gruenden, wie sie Fligier selbst angibt. Aus den bisherigen Forschungen¹⁾ geht nur so viel hervor, dass ein grosser Teil des Thrakervolkes, nachdem die Roemer das Land unterjocht hatten, durch Vermischung mit den staendigen Militaerposten und mit den zuströmenden Kolonisten, dann durch Annahme der lateinischen Vulgarsprache national untergieng, aber andererseits die ethnologische Grundlage der heutigen Rumaenen, Arumaenen oder Walachen abgab. Einen betraechtlichen Teil internationalisierten die in die Balkanlaender eindringenden Sarmaten (Slaven: Serben, Bulgaren²⁾), auch frueher schon die Griechen sowohl in Europa als auch in den Kolonien Klein Asiens³⁾. Was sonst noch von da aus bis tief nach West-Asien 'thrakisch' war, verschlang endlich die Tuerkenflut⁴⁾, der niemand widerstehen konnte, auch ist darauf nicht zu vergessen, dass die Jahrhunderte andauernden Kriege mit Aegyptern, Assyren, Persern, Medern u. a. ganze von den „Thrakern“ bewohnte Landstriche in Kleinasien im eigentlichsten Sinne des Wortes *entvoelkert* haben. „Griechen und Roemer, Illyrier und Eranier, Kelten und Germanen, Slaven und finnische Bulgaren, Rumaenen und Tuerken, sagt Fligier, haben durch mehr als zweitausend Jahre an der Vernichtung des thrakischen Volkslebens gearbeitet und von demselben nur recht traurige Truemmer zurueckgelassen“⁵⁾. Aber abgesehen von all denen, die der Vernichtung anheimfielen oder die am Leben geblieben, eine fremde Nationalitaet annahmen, besitzen wir dennoch einige Nachrichten, dass ein Teil des Thrakischen Volksstammes, insbesondere zur Zeit der Roemeherrschaft, seine Freiheit hochschaezend und seinem Volkstume treu bleibend, wie namentlich die Daker und Geten, der Fremdherrschaft zu entrinnen suchten, und darum die Heimat verlassend sich noerdlich der Donau und Karpathen niederliessen⁶⁾. Nach der Meinung der heutigen Gelehrten⁷⁾ haben diese Daker und Geten eine Zeit lang ihre Nationalitaet bewahrt, aber spaeterhin seien sie doch unter den deutschen Goten, Bastarnen und den slavischen Sarmaten vollstaendig untergegangen. Solche Ansichten ueber den Untergang des Volkes fuehren folgerichtig zu der Annahme: also ist auch die Sprache der Thraker restlos vernichtet.

Schon Adelung⁸⁾ (1732—1806) war der Ueberzeugung, dass sich die Sprache der Thraker bis auf unsere Zeit nirgends erhalten habe. Safarik⁹⁾

Číslo: 1221	Formát: 8°	Počet svazků: 100.
Autor	Název spisu	Poznámka
<i>Basaniavičius</i>	<i>Pedagogikos Pasakas. II. Savininko P. Ras. I. Basaniavičius. Tiltuota knaikus ramizy. U. Xuro, M. Savodyckio ir A. Kaupio. Kaunas. 1902.</i>	<i>M/C IX/2 19 N/F 223</i>

Číslo: 1309	Formát: 24x 8°	Počet svazků: 1
Autor	Název spisu	Poznámka
<i>Basaniavičius</i>	<i>Tėvyneis myklotiųjų draugystė. № 4. 1897 m. Lietuvos kalbės Lietuvas 1897 m. Lietuvos kalbės Lietuvas B. A. 1900.</i>	<i>N/F 296 M/C IX/2 37</i>

Číslo: 1222	Formát: 8°	Počet svazků: 200.
Autor	Název spisu	Poznámka
<i>Basaniavičius</i>	<i>Pikhalaly daves. I. Savininko P. Ras. J. Basaniavičius. II. Kaunas. 1902.</i>	<i>M/C IX/2 13 N/F 294</i>

Číslo: 1220	Formát: 8°	Počet svazků: 100.
Autor	Název spisu	Poznámka
<i>Basaniavičius</i>	<i>Tėvyneis myklotiųjų draugystė. № 4. Gruvo kybulų kalbės Lietuvas 1902 M. Lietuvas signolė J. Basaniavičius. Kaunas. 1900.</i>	<i>M/C IX/2 63 N/F 297</i>

